

โครงการวิจัยสินค้าโครงการหลวงที่มีศักยภาพในการแข่งขันในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

เกษตรกรบนพื้นที่สูงของประเทศไทยมีการผลิตพืชเมืองหนาวหลายชนิดซึ่งตรงกับสินค้านำเข้าเสรีจากประเทศจีนและประเทศในประชาคมอาเซียนที่สามารถนำเข้าโดยปลอดภาษีในปี พ.ศ. 2558 นั้นหมายถึงราคาผลผลิตเหล่านี้จะต่ำลง สินค้ามีความหลากหลายมากขึ้นและสินค้าส่งถึงมือผู้บริโภคมีคุณภาพดีขึ้น ในขณะเดียวกันเกษตรกรบนพื้นที่สูงของไทยมีโอกาสนในการผลิตเพื่อส่งออก หากมีความสามารถในการผลิตสินค้าคุณภาพสูงด้วยต้นทุนที่เหมาะสม โดยกาแพอราก้าถือเป็นพืชหนึ่งที่ปลูกมากบนพื้นที่สูงของประเทศไทย การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นให้เกษตรกรได้รับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นและสามารถเตรียมการหรือปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในการจัดการการผลิตและการตลาดให้สอดคล้องกัน เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนั้น การดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบสินค้ากาแพอราก้าและลักษณะการตลาดกาแพอราก้าในภูมิภาคอาเซียน ศึกษาห่วงโซ่มูลค่า (value chain) ของผลิตผลกาแพอราก้าในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการขยายผลโครงการหลวง และศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกาแพอราก้าในพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งปรับปรุงการผลิตของเกษตรกรเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม จากผลการดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบสินค้ากาแพอราก้าและลักษณะการตลาดกาแพอราก้าในภูมิภาคอาเซียน
พบว่า ผลผลิตกาแพโลกทั้งอราก้าและโรบัสต้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 8.18 ล้านตัน ในปีการผลิต 2551/52 เป็น 9.03 ล้านตัน ในปีการผลิต 2556/57 ในจำนวนนี้เป็นผลผลิตกาแพอราก้าที่เพิ่มขึ้นจาก 5.11 ล้านตัน เป็น 5.20 ล้านตันในช่วงเวลาเดียวกัน ในขณะที่ความต้องการกาแพของโลกเพิ่มขึ้นจาก 7.48 ล้านตัน ในปีการผลิต 2551/52 เป็น 8.67 ล้านตัน ในปีการผลิต 2556/57 สำหรับตลาดกาแพประเทศไทยในปีการผลิต 2556/57 มีการส่งออกถึง 7.004 ล้านตัน ซึ่งประเทศเวียดนามและอินโดนีเซียมีส่วนการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 21.50 และ 6.68 ตามลำดับ ของการส่งออกทั้งหมด ส่วนรูปแบบสินค้ากาแพที่มีการค้าขายในตลาดภูมิภาคอาเซียน ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของกาแพเมล็ดดิบ และกาแพคั่ว

2. การศึกษาโซ่มูลค่าของผลิตผลกาแพอราก้าในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการขยายผลโครงการหลวง
เมื่อพิจารณาจากต้นทุนกาแพผลสดเฉลี่ยต่อกิโลกรัม พบว่า บ้านปางไฮ (ศุนย์ฯ ป่าเมี่ยง) เป็นพื้นที่ที่มีต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัมต่ำสุด คือ 15.74 บาท โดยส่วนใหญ่จะมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี ส่วนบ้านดอยช้าง (ขยายผลฯ วาวี) เป็นพื้นที่ที่กาแพผลสดมีราคาสูงสุด คือ 18.05 บาทต่อกิโลกรัม เนื่องจากการแข่งขันซื้อขายมากและมีโรงงานรับซื้อในพื้นที่ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนที่เป็นตัวเงินมากที่สุด คือ ต้นทุนแรงงานการผลิต (การเก็บเกี่ยวและแปรรูป) โดยพื้นที่บ้านปางไฮและบ้านดอยช้างมีต้นทุนแรงงานการผลิตเท่ากับ 10.92 และ 11.71 บาท/กิโลกรัม ส่วนต้นทุนกาแพกะลา พบว่า บ้านปางไฮ มีต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัมต่ำสุด คือ 67.05 บาท เนื่องจากมีต้นทุนกาแพผลสดเฉลี่ยต่อกิโลกรัมต่ำสุด

3. การศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกาแพในพื้นที่เป้าหมาย 3 พื้นที่ (ป่าเมี่ยง วาวี แม่สลอง)
พบว่า พื้นที่ปลูกกาแพมีความแตกต่างกัน คือ พื้นที่ป่าเมี่ยงเป็นการปลูกกาแพในพื้นที่ป่าร่วมกับชาเมี่ยง ในขณะที่แม่สลองและวาวีจะเป็นการปลูกกาแพกลางแจ้งสลับกับการปลูกพืชอื่น เช่น แมคคาเดเมีย พลับ และพลัม อายุเฉลี่ยของต้นกาแพ อยู่ระหว่าง 3 - 40 ปี เนื่องจากเกษตรกรมีการปลูกซ่อมต้นกาแพในสวนและตัดแต่งต้นกาแพอยู่เสมอ

4. การปรับปรุงการผลิตของเกษตรกรเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม
โดยให้เกษตรกรทุกกลุ่มทำการบันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง รวมไปถึง

ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดและมีศักยภาพในการแข่งขัน และพร้อมเข้าสู่ตลาดประชาคมอาเซียน

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (สรุปภาพรวมของโครงการ/ชุดโครงการ)

1. เกษตรกรผู้ผลิตกาแฟในพื้นที่ขยายผลโครงการการหลวงสามารถเตรียมการหรือปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้น
2. นำเสนอผลงานวิจัยในการสัมมนาวิจัยของมูลนิธิโครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ในวันที่ 3 กันยายน 2557 ณ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ภาพแสดงการระดมความคิดเห็นต่อเป้าหมายการผลิตกาแฟ การหาแนวทางปฏิบัติในการผลิตและการตลาด
ของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ